

Мусолини о атентату на краља Александра

1. фебруара 2018.

У документу о разговору са Војиславом Јовановићем, који је обавио историчар тајанственог Института 15. јуна 1951, записан је његов осврт на инспираторе атентата на југословенског краља Александра Карађорђевића. Према његовом мишљењу, **Мусолини је „убрзао” убиство југословенског суверена.** Историчар Института је забележио у документу који се чува у Архиву Југославије, у Фонду 100:

„... ја сам се бавио проучавањем атентата на краља Александра. То је интересантна ствар. То зна и **Милан Антић.** Није тачно да су Немци у томе имали удела како Руси кажу. **То је била чисто талијанска ствар.** (...) Овако је било са Александром: **Мусолини је био главни виновник ствари, а један детаљ је поспешио убиство, убрзао га. У Задру је један талијански лист донео чланак у којем је нападао Србе и приказивао их као кукавице који су бежали на Косову, пред Бугарима итд.** Овај чланак је дошао до Александра који је био јако увређен и наредио Станиславу Кракову да у 'Времену' напише чланак против Италијана. **Тако је у 'Времену' изашао чланак 'Јунаци са Каполета' у којем се Италијанима на исти начин одвраћало. Мусолини кад је прочитао овај чланак толико се је био увредио да је то поспешило његову одлуку да усташе и ВМРО-овци могу спровести свој план.** Ја сам тада био у Лондону и сећам се да је **Форењ офис** тражио од нас тај број 'Времена' због тога чланка и то непосредно после убиства Александра. Кад сам се вратио у Београд питао сам Кракова како је написан тај чланак, па ми је он потврдио да је то била жеља Александра и да је сам Александар прегледао чланак пре штампања. Једино да је био избацио реченицу у којој се приказивало како су Италијани после пораза код Адве дошли на обалу пуних гађа.”

Можда је Мусолинијево ангажовање била нека врста освете због великог дела јадранске обале који је после Првог светског рата припао Краљевини СХС пре свега због деловања српских масона у Француској (у време рата), о чему је писао Николи Пашићу, у два писма, др Василије И. Јовановић, адвокат, оснивач Српске револуционарне акције у септембру 1903 (четнички покрет), министар саобраћаја у послератној влади, представник нове краљевине у Друштву народа...

Постоји још једно изазовно сведочење о наводном ангажовању италијанских „тајних“ служби између два светска рата на подривању Краљевине. Оставио га је Милан Трешњић, високи официр Озне и Удбе. Видео-запис тог сведочења је у поседу аутора. Обавештајац Трешњић је рекао да је атентат у Скупштини 20. јуна 1928, када је Пуниша Рачић убио хрватског политичког вођу Стјепана Радића, његовог брата Павла и Ђуру Басаричека, испровоцирала „тајна служба“ суседне државе како би политичку ситуацију учинила несношљивом пред историјски споразум Радића и краља о српско-хрватским споровима. По Трешњићу, Рачић је био агент италијанске службе. За време рата имао је њихову заштиту све до капитулације Италије.

Незахвално је проверавати чињенице које се односе на деловање такозваних тајних и завереничких организација. Чињенице ипак не би требало заборављати. Никада се не зна када и где ће се појавити „крунски“ доказ. **Када је прошлост у питању, не би требало заборављати претензије на јадранску обалу, Албанију, Космет, Солун као капију Балкана...** Наравно, не би требало ни претеривати.

Марамбо је у разговору изразио незадовољство због тога што млади кадрови у тадашњој дипломатској служби недовољно познају историју:

„Познавање наше историје код млађих људи је шкандалозно. Нико не зна добро своју историју, па како може вани радити и давати податке другоме о својој земљи. **Ја сам предлагао још у почетку у Дипломатској школи да се више учи национална историја,** па се онда није узимало у обзир, али се сада тамо посвећује више пажње јер је пракса показала штетност тога. Јесте ли читали онај чланак Ђиласа о потреби изучавања националне историје, тако ствари ваља поставити. И у ту нашу Дипломатску школу се у почетку примало свакога, сигурно и данас половина из прве групе и не ради више у дипломатији. Једном је било дошло питање 'Узроци Првог светског рата'. А он ко вергл 'због држања српске солдатеке и припремања сарајевског атентата' итд. Глупости и шаблон које један комуниста не сме говорити.“

На крају овог текста о инспиративним сећањима Војислава Јовановића корисно је истаћи да се и тада сматрало да је историја „непотребна“. На срећу, брзо се одустало од тога под притиском савремених догађаја. Време је показало и не беша у потпуности.

Драган Коларевић, Видовдан